

STORTINGET

Innst. 246 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:35 (2015–2016)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner, Elin Rodum Agdestein og Regina Alexandrova, om endring i § 5 (om kongens immunitet)

Til Stortinget

Sammendrag

Bakgrunn

Ovennevnte grunnlovsforslag fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner, Elin Rodum Agdestein og Regina Alexandrova, gjelder endring i Grunnloven § 5 om kongens immunitet. Bestemmelsen er en nøkkelformulering vedrørende ansvar for den utøvende makt: Mens kongen nyter absolutt juridisk immunitet, påhviler ansvaret Kongens råd (regjeringen).

Forslagsstillerne viser til at konstitusjonelle bestemmelser om visse former for immunitet for statsjefen er vanlig ikke bare i monarkiske, men også i republikanske statsformer. I lys av Stortingets befatning med disse spørsmål i de senere år må det kunne legges til grunn at grunnlovsbestemmelsen om immunitet for statsjefen i Norge vil bli beholdt så lenge den monarkiske regjeringsformen består (jf. Grunnloven § 1).

Nærmere om forslaget

Dagens immunitetsbestemmelse lyder slik:

«Kongens person er hellig; han kan ikke lastes eller anklages.»/«Kongens person er heilag; han kan ikkje lastast eller skuldast for noko.»

Innledningsordene om kongens hellighet må forstås i lys av at de har stått uendret siden 1814 og altså kom til samtidig som Eidsvoll-forsamlingen vedtok at kongen skulle føre tittelen Konge av Guds nåde («af Guds Naade . . . Norges Konge», se § 3). Den sistnevnte bestemmelsen falt bort allerede i november samme år. Samtidig fikk novembergrunnloven en bestemmelse om kongens kroning og salving i Trondhjems Domkirke (§ 10). Formålet var her å markere Norge som eget kongerike adskilt fra det svenske; følgelig falt denne bestemmelsen bort etter unionsoppløsningen i 1905.

Kongens posisjon som overhode for den lutherske kirken frem til grunnlovsendringene i 2012 bygget ikke på noen oppfatning om personlig hellighet. Det samme gjelder selvsagt kongens plikt etter dagens § 4 til å «bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion».

Karakteristikken «hellig» i Grunnloven § 5 har altså blitt stående alene igjen etter at den siste rest av et religiøst begrunnet kongesyn falt ut av Grunnloven gjennom opphevelsen av kroningsbestemmelsen i 1908.

Forslagsstillerne viser til at i dag er karakteristikken «hellig» uten betydning for meningsinnholdet i Grunnloven § 5, jf. Johs. Andenæs, *Statsforfatningsretten i Norge*, 8. utg. (1998) s. 136 og Eivind Smith, *Konstitusjonelt demokrati. Statsforfatningsretten i prinsipielt og komparativt lys*, 3. utg. (2015) s. 240. Kongens juridiske immunitet vil altså være nøyaktig den samme dersom første punktum i § 5 helt enkelt lød «Kongens person kan ikke lastes eller anklages»/«Kongens person kan ikkje lastast eller skuldast for noko». Også den enda enklere formen «Kongen kan ikke lastes eller anklages»/«Kongen kan ikkje lastast eller skuldast for noko» kan tenkes.

Forslagsstillerne viser til at forenkling av grunnlovsteksten i samsvar med dette ikke vil endre bestemmel-

sens juridiske meningsinnhold. Dermed er det ingen grunn til å beholde kilden til misforståelse som ligger i dagens formulering. En grunnlovsendring på dette punkt vil altså stemme godt med Stortingets bestrebelser i 2014 på å gjøre Grunnloven mer tilgjengelig gjennom språklig modernisering og utforming på begge offisielle målformer.

Forslagsstillerne nevner endelig at en slik grunnlovsendring vil fjerne den kilden til morskap som dagens formulering om hellighet lett inviterer til. Og siden det neppe er noen som vil hevde at det norske monarkiets legitimitet i dag hviler på noen forestilling om en konge av Guds nåde, vil modernisering av teksten på dette punkt ikke medføre noe tap for de mange som ønsker å opprettholde en monarkisk regjeringsform i Norge.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«§ 5 første punktum skal lyde:

Alternativ 1:

Kongens person kan ikke lastes eller anklages.

–

Kongen personleg kan ikkje lastast eller skuldast for noko.

Alternativ 2:

Kongen kan ikke lastes eller anklages.

–

Kongen kan ikkje lastast eller skuldast for noko.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen og Magne Rommetveit, fra Høyre, Svein Harberg og Bente Stein Mathisen, fra Fremskrittspartiet, Mazyar Keshvari og Ulf Leirstein, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik

Grøvan, viser til Dokument 12:35 (2016–2017) – Grunnlovsforslag fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner, Elin Rodum Agdestein og Regina Alexandrova, om endring i Grunnloven § 5 (om kongens immunitet).

Komiteen viser til at en forenkling av grunnlovsteksten som foreslått, ikke vil endre bestemmelsens juridiske meningsinnhold. Det er dermed ingen grunn til å beholde dagens formulering i første punktum, som har en henvisning som i dagens lovtekst ikke er relevant.

Komiteen viser til at en slik grunnlovsendring vil modernisere språket og derved være i tråd med Stortingets bestrebelser i 2014 på å gjøre Grunnloven mer tilgjengelig og mer språklig moderne.

Komiteen mener videre at forslagsstillernes «Alternativ 1» til tekst er det foretrukne alternativet, da dette understreker den hensikt at det er kongens person som gjennom dette ivaretas i formuleringen. Komiteen anbefaler på denne bakgrunn at forslaget i Dokument 12:35 (2015–2016) alternativ 1 bifalles, slik at Grunnloven § 5 første punktum på bokmål og nynorsk skal lyde:

Kongens person kan ikke lastes eller anklages.

–

Kongen personleg kan ikkje lastast eller skuldast for noko.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 12:35 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner, Elin Rodum Agdestein og Regina Alexandrova, om endring i § 5 (om kongens immunitet) – alternativ 1 – bifalles.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 24. april 2018

Dag Terje Andersen

leder

Svein Harberg

ordfører